

μπουκιά

μπουκιά, η, ουσ. [<μπούκα + κατάλ. -ιά]. **1.** η ποσότητα της τροφής που βάζει κανονικά ο άνθρωπος στο στόμα του, όταν τρώει, και, κατ' επέκταση, ποσότητα πολύ μικρή, ελάχιστη: «πώς να χορτάσω με την μπουκιά που μου 'δωσες!». **2.** που είναι κάτι πολύ μικρό σε έκταση ή σε μέγεθος: «η Ελλάδα είναι μια μπουκιά τόπος σε σύγκριση με τις αχανείς εκτάσεις της Ασίας». Τέλος, όταν καθόμαστε να φάμε, δεν πρέπει να αφήνουμε την τελευταία μας μπουκιά, γιατί σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη αφήνουμε την τύχη μας, (Ακολουθούν 20 φρ.)·

- για μια μπουκιά ψωμί, **α.** για κάτι ελάχιστο, μηδαμινό: «πάνω στη μοιρασιά διέλυσε φιλία χρόνων για μια μπουκιά ψωμί». (Λαϊκό τραγούδι: *σ' αυτή τη γειτονιά μας πήραν οι καημοί, μας πήραν και μας πρόδωσαν για μια μπουκιά ψωμί*). **β.** σε τιμή εξευτελιστική: «του χρειάζοταν άμεσα μετρητά και πούλησε το σπίτι του για μια μπουκιά ψωμί». Συνών. για ένα καρβέλι ψωμί / για ένα κομμάτι ψωμί·

- δεν έβαλα μπουκιά στο στόμα μου, δεν έφαγα τίποτα: «σήμερα είχα τόση δουλειά, που δεν έβαλα μπουκιά στο στόμα μου»·

- έφυγε με την μπουκιά στο στόμα, έφυγε πολύ βιαστικά: «έφυγε με την μπουκιά στο στόμα για να προλάβει τ' αεροπλάνο». Από την εικόνα του ατόμου που, επειδή είναι βιαστικός, δεν περιμένει να τελειώσει το φαγητό του, αλλά φεύγει μασουλώντας·

- η μπουκιά της ντροπής, χαρακτηρίζει την τελευταία μπουκιά, την τελευταία προυνια, την τελευταία κουταλιά που έχει απομείνει μέσα στο πιάτο και που κανένας από τους συνδαιτυμόνες, από τους ομοτράπεζους, δεν αποφασίζει να πάρει για να τη φάει·

- μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλη κουβέντα μην πεις, βλ. συνηθέστ. μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλο λόγο μην πεις·

- μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλο λόγο μην πεις, **α.** μην είσαι απόλυτα σίγουρος για κάτι, γιατί μπορεί και να μην πραγματοποιηθεί. **β.** μην τάξεις, μην υπόσχουσαι πράγματα που είναι πάνω από τις δυνατότητές σου και που θα έρθει η στιγμή που δε θα μπορείς να τα πραγματοποιήσεις, ή μην καυχιέσαι για πράγματα που δεν μπορείς να πραγματοποιήσεις, γιατί θα έρθει ο καιρός που θα ρεζιλευτείς·

- με την μπουκιά στο στόμα, βιαστικά, πιεσμένα, όπως όταν σηκωνόμαστε γρήγορα από το τραπέζι ή τρώμε στο πόδι, γιατί έχουμε επείγουσες δουλειές που δεν προλαβαίνουμε: «πρέπει να οργανωθείς, γιατί, όταν κάνεις τις δουλειές σου με την μπουκιά στο στόμα, κουράζεσαι περισσότερο»·

- μια μπουκιά, ελάχιστη, μηδαμινή ποσότητα: «μου 'δωσε και μένα μια μπουκιά κι έχει την εντύπωση πως του είμαι υποχρεωμένος». (Λαϊκό τραγούδι: *άπονη ζωή δεν θέλαμε παλάτια κι αστέρια να μας χάριζες. Μια μπουκιά ψωμί για μας τα ορφανά περιστέρια ας χαλάλιζες*)·

- μια μπουκιά άνθρωπος ή μιας μπουκιάς άνθρωπος, **α.** (ειρωνικά ή υποτιμητικά) άνθρωπος με μικρή σωματική διάπλαση και, κατ' επέκταση, άνθρωπος ανάξιος λόγου, ασήμαντος, τιποτένιος: «δεν έχω διάθεση να τα βάλω μαζί του, γιατί είναι μια μπουκιά άνθρωπος || πώς να συγκριθώ μ' αυτόν που είναι μιας μπουκιάς άνθρωπος!». **β.** απευθύνεται και με ειρωνική ή υποτιμητική διάθεση, ιδίως σε μικρό παιδί: «πάψε ρε κι εσύ, μια μπουκιά άνθρωπος, που θέλεις να μπερδεύεις στις κουβέντες των μεγάλων!». Συνών. μια πήχη άνθρωπος ή μιας πήχης άνθρωπος / μια πιθαμή άνθρωπος ή μιας πιθαμής άνθρωπος / μια πορδή άνθρωπος ή μιας πορδής άνθρωπος / μια σταλιά άνθρωπος ή μιας σταλιάς άνθρωπος / μια φτυσιά άνθρωπος ή μιας φτυσιάς άνθρωπος / μια φυσηξιά άνθρωπος ή μιας φυσηξιάς άνθρωπος / μια χαψιά άνθρωπος ή μιας χαψιάς άνθρωπος·

- μισή μπουκιά, **α.** επιτείνει την έννοια της φρ. μια μπουκιά. Συνών. μισή μερίδα (δ). **β.** επιτείνει την έννοια της παραπάνω φρ. Συνών. μισή μερίδα (α, β, γ) / μισή πιθαμή (β) / μισοπιθαμή ή μισοπιθαμής / μισοριζιά·

- μισή μπουκιά άνθρωπος ή μισής μπουκιάς άνθρωπος, επιτείνει την έννοια της φρ. μια μπουκιά άνθρωπος. Συνών. μισή μερίδα άνθρωπος ή μισής μερίδας άνθρωπος / μισή πιθαμή άνθρωπος ή μισής πιθαμής άνθρωπος·

- μου άρπαξε μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά ή μου άρπαξε την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα, ενήργησε την τελευταία στιγμή με τέτοιο τρόπο, ώστε μου πήρε τη δουλειά που θεωρούσα σίγουρο πως θα αναλάβω: «ενώ με διαβεβαίωνε πως δεν τον ενδιέφερε η δουλειά, την τελευταία στιγμή πλειοδότησε και μου άρπαξε την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα»·
- μου πήρε μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά ή μου πήρε την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα, βλ. συνηθέστ. μου άρπαξε μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά·
- μου 'φαγε μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά ή μου 'φαγε την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα, βλ. φρ. μου άρπαξε μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά·
- μπουκιά και σ(υ)χώριο! **α.** λέγεται για γυναίκα πολύ όμορφη και λαχταριστή, που σου έρχεται δηλ. να τη φας και να συχωρνάς τα πεθαμένα της για την ευχαρίστηση που σου πρόσφερε: «κυκλοφορούσε με μια γυναίκα μπουκιά και σχώριο!». **β.** κάθε φαγώσιμο που είναι πολύ εύγεστο: «μας σέρβιρε ένα φαγητό μπουκιά και σχώριο!»·
- μπουκιά και χιλιάρικο, λέγεται σε περίπτωση που τρώμε φαγητό πολύ ακριβό ή αναφέρεται σε εστιατόριο υπερβολικά ακριβό: «ήταν νοστιμότατο το ψάρι, αλλά ήταν μπουκιά και χιλιάρικο». Ακούγεται και σήμερα παρά την καθιέρωση του ευρώ·
- τον κάνω μια μπουκιά, τον κατανικώ με μεγάλη ευχέρεια: «είναι ντροπή μου να μαλώσω μαζί του, γιατί τον κάνω μια μπουκιά». Συνών. τον κάνω μια χαψιά·
- του άρπαξα μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά ή του άρπαξα την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα, την τελευταία στιγμή ενήργησα με τέτοιο τρόπο, ώστε του πήρα τη δουλειά που θεωρούσε σίγουρο πως θα αναλάβει: «ήταν σίγουρος πως θα την έπαιρνε τη δουλειά, αλλά επειδή την τελευταία στιγμή αρρώστησε ο διευθυντής, ανέλαβε διευθυντής ένας φίλος μου κι έτσι του άρπαξα την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα»·
- του πήρα μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά ή του πήρα την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα, βλ. φρ. του άρπαξα μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά·
- του 'φαγα μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά ή του 'φαγα την μπουκιά μέσ' απ' το στόμα, βλ. φρ. του άρπαξα μέσ' απ' το στόμα την μπουκιά.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας